

macht & regels

Macht en regels als kernconcept

Centraal in dit kernconcept staat het besef wat macht is, hoe je macht kunt krijgen en hoe macht wordt uitgeoefend. Een belangrijk aspect van het uitoefenen van macht is het opstellen van regels. Met regels wordt orde aangebracht. Een groep heeft regels nodig om als groep en als individu binnen de groep te kunnen functioneren. Dit geldt zowel voor een kleine groep (gezin, klas) als voor een land. Deze regels of wetten kunnen impliciet of expliciet zijn. Het stellen van de regels kan heel autoritair gebeuren (als alle macht in handen is van één persoon) of heel democratisch (als alle personen binnen de groep evenveel macht hebben). Het besef van de verandering die onze maatschappij op dit vlak heeft doorgemaakt van de middeleeuwen tot het heden en de verschillen met andere culturen wat macht en regels betreft maken eveneens deel uit van dit kernconcept.

Macht: wat is het en hoe kun je het krijgen?

Macht is het vermogen om het gedrag van anderen te beïnvloeden. Macht heb je op basis van:

- charisma: uitstraling, natuurlijk leiderschap;
- status: op basis van vaardigheden, eigenschappen, kennis of afkomst kan iemand een bepaald aanzien hebben waardoor die persoon geaccepteerd wordt als leider;
- functie: door de functie waarin iemand is benoemd, kan iemand als leider worden geaccepteerd. Macht kan dus gedelegeerd worden, waarbij één persoon als belangenbehartiger optreedt namens een groep.

Als er in een groep belangrijke besluiten worden genomen (bijvoorbeeld over het opstellen van een regel) spelen de belangen (persoonlijke doelen) van de groepsleden een rol. Als je goed weet wat ieders belangen zijn, kun je hier strategisch mee omgaan (gesprekstechnieken). Het opstellen van de regels kan heel autoritair gebeuren (als alle macht in handen is van één persoon) of heel democratisch (als alle personen binnen de groep evenveel macht hebben). Macht kan worden aangewend om doelen te verwezenlijken. Als dit ten koste gaat van anderen is er sprake van misbruik. Een voorbeeld hiervan is manipulatie: iemands gedrag beïnvloeden tegen de zin van de ander door gebruikmaking van diens zwakke plekken. Een ander voorbeeld is dwang: macht of gezag gebruiken om een ander iets te laten doen wat deze niet wil.

Regels: waarvoor dienen ze en wie bepaalt ze?

Macht kan ook positief worden aangewend voor het realiseren van doelen, bijvoorbeeld via het stellen van regels en het maken van afspraken. Regels zijn noodzakelijk om als groep te kunnen functioneren. In een groep zijn altijd regels nodig om het groepsproces soepel te laten verlopen. Er zijn bijvoorbeeld regels thuis, op school en in de sport. Deze regels kunnen zowel expliciet als impliciet zijn en inspraak kan zowel formeel als informeel zijn. Mensen houden zich doorgaans aan regels, omdat ze het belang ervan inzien. Bij overtreding van regels volgt straf (door de machthebber). Ook straf kan zowel expliciet als impliciet (bijvoorbeeld uitsluiting) zijn. Beloning kan een middel zijn om correct gedrag te stimuleren en overtreding van de regels te voorkomen. Als de regels meer impliciet zijn, is het vaak lastiger om te bepalen of iemand in overtreding is en wat de straf zou moeten zijn, kortom wat rechtvaardig is.

Macht en regels in landen

Ook in landen zijn regels nodig, wetten genaamd. Van belang is het onderscheid tussen de letter van de wet en de geest van de wet. De belangrijkste elementen van de wijze waarop ons land wordt bestuurd (en gecontroleerd) komen aan bod. Ook leren de kinderen kenmerken van andere staatsvormen.

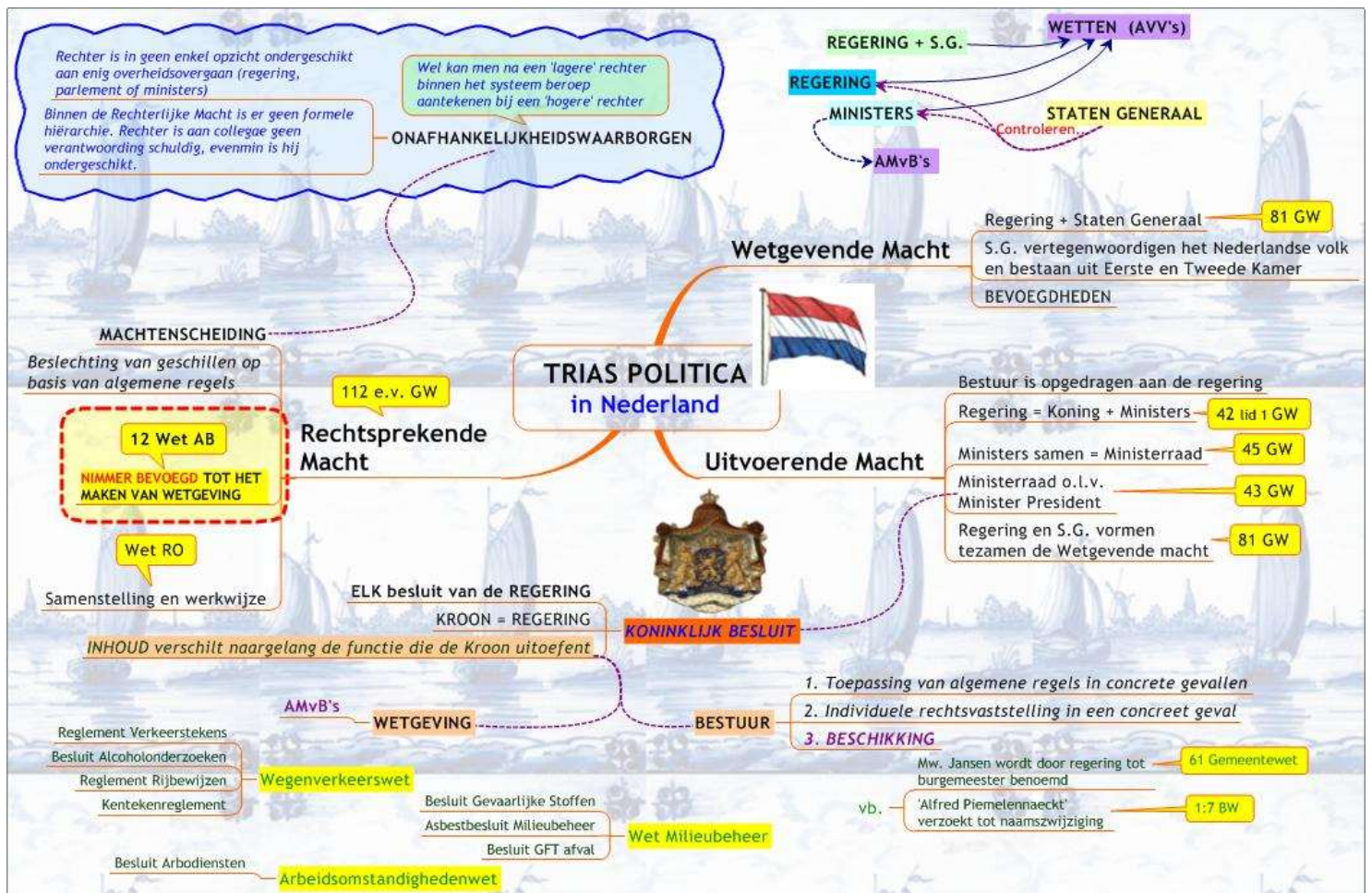
Een ander belangrijk onderdeel van dit kernconcept is het besef dat onze maatschappij in de loop van de eeuwen steeds democratischer is geworden, de gewone mens kreeg steeds meer invloed op zijn bestaan. Eerst had één koning of keizer alle macht, daarna kreeg de

macht & regels

gegoede burgerij meer invloed, later ook de arbeiders (economisch en politiek).

Het uiteindelijke resultaat is ons poldermodel.

De kinderen kijken ook naar andere landen waar soms heel anders wordt omgegaan met macht, er gelden daar andere regels. Veel oorlogen zijn te begrijpen vanuit het streven naar macht versus vrijheid. Er bestaan ook afspraken op wereldniveau, zoals de Rechten van de Mens.

De komende periode

We verkennen met de kinderen hoe de macht in ons land is verdeeld. Daarbij kijken we naar de Trias Politica vanuit de geschiedenis: het onderscheid tussen bestuurlijke, wetgevende en uitvoerende macht. We gaan op zoek naar de bazen in Nederland en bekijken waar zij wat over te zeggen hebben.

In de groepen 1 t/m 4 gaan we kijken naar bijvoorbeeld de politie, de burgemeester, de koning en de minister-president. Daarbij bespreken we waar deze personen iets over te zeggen hebben en wat zij betekenen voor het land.

In de groepen 5 t/m 8 gaan we de diepte in en gaan we ook op zoek naar hoe de machtsverdeling in ons land tot stand is gekomen. Daarnaast wordt de kinderen gevraagd een aantal grote leiders uit de geschiedenis te onderzoeken (hoe zijn deze aan de macht gekomen, waar waren zij de baas over, hoe lang zijn zij aan de macht gebleven, kwam er een einde aan hun macht en waardoor, enzovoort).

macht & regels

Omdat het kernconcept Macht en regels valt binnen de structuur van Mens en maatschappij, behoort het dierenrijk en natuurwetten niet onder dit kernconcept.

In het geval dat de kinderen dit onderwerp uit zichzelf benoemen, kan de begeleider dit stukje in het kader van Macht en machtsrelaties plaatsen.

Uitgangspunten onderbouw:

- verwonderen;
- herkennen;
- benoemen;
- bewust worden.

Het aanbod blijft dicht bij de belevingswereld van het jonge kind.

Uitgangspunten midden- en bovenbouw:

- herkennen en benoemen;
- vergelijken op mondiaal gebied;
- veranderingsprocessen ontdekken.

Er wordt differentiatie in de opdrachten aangebracht vanwege de leeftijdsgroep.

Onderbouw

Wie is de baas?

- In het gezin en op school?
- De 'bazen' van de stad en het land: stadsbestuur en koningshuis.
Verkiezingen
Wetten
- In onze omgeving: de agent.
Verkeersregels

Bovenbouw

Wie heeft de macht? Wie is de baas?

- In de eigen omgeving
  - Op school- en de speelplaats
  - Van eigen buurt naar landelijke machthebbers - met als doel het zien van de overeenkomsten in de structuur van onze rechtsstaat.
- Maak een vergelijking van de verschillende machthebbers van op kleine schaal naar op grote schaal (staatsrechtelijk gezien)
- In de gemeente
  - In de provincie
  - In het land
  - In Europa
  - macht van de grote, belangrijke landen (historie, tegenwoordig)
  - macht van de multinationals
  - In de wereld

Machthebbers door de historie heen

Alexander de Grote, Willem van Oranje, Napoleon, Hitler

Maak een opsomming van grote machthebbers in de geschiedenis

- Vergelijk de machtsstructuren v waarover deze personen macht hadden
- Hoe hebben zij deze macht gekregen?
- Zijn er nog invloeden van deze machthebbers te bemerken in onze maatschappij?